

BRON: KADASTER, TOPOTUDBREIS.

Buitenplaats voor rijke Amsterdammers

Door Dick Rozing

Aan het begin van de zeventiende eeuw was het gebied tussen de rivieren Vecht en Eem een landelijke, agrarische omgeving. Het natuurlijke en aangename gebied lag vlakbij Amsterdam en was goed bereikbaar via land en trekvaarten. De aanwezigheid van bos, heide, bouwlanden en de Zuiderzee lokte Amsterdammers die het gemaakt hadden en rijkdom hadden vergaard in Oost- en West-Indië. Er was voldoende ruimte en de lucht was schoon en gezond. Gefortuneerde Amsterdammers stichtten landgoederen en buitenplaatsen te midden van landerijen en boerenerven van de plaatselijke bevolking. Aan de ene kant keken de bewoners enigszins wantrouwend naar de nieuwe inwoners, die anderzijds interessante levenservaring, geld, werkgelegenheid en een wereldse ontwikkeling meenamen. De nieuwelingen introduceerden nieuwe exotische flora en fauna, waardoor de vertrouwde landerijen een ander gebruik kregen. De omgeving veranderde met nieuwe architectuur en tuinaanleg, zo ook in Baarn.¹

Pittoreske buitenplaatsen

De Amsterdamse regenten beschouwden hun buitenplaatsen, zoals de bekende buitens De Eult (1640), kasteel Drakenstein (1640), Pijnenburg (1647), Soestdijk (1650) en Groeneveld (1710), als een heerlijk zomerverblijf. Er werden op formele wijze bossen, tuinen en lanen aangelegd volgens de Franse barokstijl: regelmatige, geometrische patronen met rechte paden, lanen en zichtlijnen.² De belangrijkste importeur in Amsterdam van koffie en suiker uit West-Indië Willem Gideon Deutz (1697-1757), eigenaar van De Eult, liet tussen 1733 en 1744 drie belangrijke lanen aanleggen: de Postlaan (thans Amsterdamsestraatweg), de Oranjeboomschenstraatweg vanaf de Postweg naar de dorpskern (thans Luitenant-generaal Van Heutszlaan) en de Torenlaan.³

In 1730 kocht Arend van der Waeyen (1685-1767)

het landgoed Groeneveld met het bijbehorende, toen bijna dertig jaar oude huis. Van der Waeyen was in dienst van de West-Indische Compagnie (WIC) en actief in de slavenhandel tussen Elmina en Suriname. Elmina was een Nederlandse kolonie op de West-Afrikaanse Goudkust, het huidige Ghana. Van der Waeyen verkocht Huize Groeneveld al na vijf jaar aan Cornelis Hasselaer (1674-1737). Ook Hasselaer vergaarde zijn fortuin in de koloniën, maar dan in Azië. Hij stierf als directeur-generaal van de Verenigde Oost-Indische Compagnie (VOC) in Batavia. Zijn zoon Pieter (1720-1797) gaf huize Groeneveld min of meer zijn huidige aanzien. Dat kostte hem het familiekapitaal zodat hij het huis in 1755 moest verkopen. Als een berooid man vertrok hij naar Oost-Indië, maar twintig jaar later keerde hij met een vermogen terug en kocht Groeneveld opnieuw. Zij erven verkochten het huis in 1797 aan Joan Huydecoper van Maarsseveen (1767-1836) – de latere man van Johanna Louisa van Tets (1778-1864) die villa Buitenzorg liet bouwen.⁴

Aan het eind van de achttiende eeuw werden aan de zuidzijde van de oude dorpskern twee houten landhuizen aangelegd door de Amsterdamse koopman Reinhard Scherenberg (1769-1834). De vader van Reinhard, Jean Scherenberg, had zitting in het centrale bestuur van de VOC als een van de Heren XVII en was door de handel op Oost-Azië schatrijk geworden. De belangstelling voor chinoiserie, een architectonische stroming gebaseerd op de Chinese stijl, aan het einde van

Oost-Indische buurt (Oude Oosterhei)

14 straatnamen

- Oudste: Javalaan (7 januari 1876).
- Nieuwste: Plantage (19 februari 1997).